

Wprowadzenie

Książka, którą masz w ręce, powstawała w ciągu niemal trzech dekad. Proces ten rozpoczął się na uniwersytecie, gdy w 1968 roku zostałem poproszony o poprowadzenie seminarium poświęconego metodom badań sondażowych. Zirykowany brakiem odpowiedniego podręcznika na ten temat, zacząłem marzyć o czymś, co nazwałem roboczo „101 przepisów na badanie sondażowe i inne bajki”, a co wydano w 1973 roku pod nieco mniej ekstrawaganckim tytułem: *Metody badań sondażowych (Survey Research Methods)*. Książka odniosła ogromny sukces. Okazało się jednak, że nie ma zbyt wielu kursów ograniczających się do badań sondażowych. Wielu nauczycieli z różnych stron kraju dopytywało, czy „ten sam facet” nie mógłby napisać bardziej ogólnej książki o metodach – i dwa lata później pojawiły się *Badania społeczne w praktyce*. Książka stała się standardem w nauczaniu badań społecznych; jej dziesiąte wydanie ukazało się w 2004 roku. Oficjalne wydanie chińskie ukazało się w Pekinie w roku 2000.

W toku wieloletniego istnienia *Badani* wprowadzaliśmy kolejne zmiany, które wynikały w znacznej mierze z sugestii, komentarzy, próśb i poprawek moich kolegów z całego kraju i, coraz częściej, świata. Wielu z nich prosiło także o krótszą książkę, bardziej zorientowaną na praktykę.

Socjologowie od początku interesowali się zarówno czysto teoretycznym, jak i stosowanym ujęciem badań. Niektórzy z nich uzasadniali swoje działania w kategoriach „zdobywania wiedzy dla niej samej”, inni koncentrowali się na tym, w jaki sposób ich badanie może wpływać na życie ludzi na poziomie praktycznym. Z czasem akcent przesuwał się z jednej orientacji na drugą i z powrotem.

Pierwsi amerykańscy socjologowie, tacy jak Lester Ward i Jane Addams, angażowali się mocno w ruch reform społecznych i uważali swoją wiedzę socjologiczną za przygotowanie do poprawy życia otaczających ich ludzi.

O ile na początku drugiej połowy XX wieku podkreślano potrzebę czystych badań ilościowych, pod koniec tego stulecia odrodziło się zainteresowanie stosowanymi badaniami społecznymi (zwanymi niekiedy socjologią w praktyce) oraz badaniami jakościowymi. *Podstawy badań społecznych* ukazały się po raz pierwszy w 1999 roku, chciałem bowiem wesprzeć ten trend. Wydanie trzecie ma na celu wzmocnienie i poprawę jakości tego wsparcia.

Można też uważać tę książkę za reakcję na zmiany metod nauczania oraz zmiany demograficzne w grupie studentów. Poza mocniejszym akcentem na badania stosowane, również niektóre alternatywne formy dydaktyki wymagały krótszej książki, szacunek dla kieszeni studenta skłaniał zaś do wydania podręcznika w miękkiej oprawie. Standardowe kursy metodologii nadal używają *Badani społecznych w praktyce*, z radością widzę jednak, że pierwsze dwa wydania *Podstaw* również zaspokoili potrzeby licznej grupy nauczycieli. Udoskonalenia wprowadzone w tym wydaniu mają w mojej intencji sprawić, aby *Podstawy* służyły tej grupie jeszcze lepiej.

Zmiany w wydaniu trzecim

Pierwsza istotna zmiana w tej książce pojawia się w rozdziale 15, „Badania społeczne – jak o nich czytać, jak o nich pisać”. Nauczyciele prosili, żebym dał studentom więcej wskazówek dotyczących tego aspektu konsumowa-

nia i produkcji badań społecznych, i jestem zadowolony z nowego rozdziału. Jak sami zobaczycie, rozdział ten dotyczy zarówno tradycyjnego, jak i bardziej nowoczesnego wymiaru tych zagadnień; wiele uwagi poświęcam tam skutecznemu i właściwemu wykorzystaniu Internetu.

Załączniki zamieszczono zarówno na stronie internetowej towarzyszącej książce*, jak i na końcu samego podręcznika. Poniżej podaję kilka uwag dotyczących zmian, które znajdziesz w poszczególnych rozdziałach książki. Większość tych zmian powstała w odpowiedzi na sugestie i uwagi studentów oraz nauczycieli akademickich.

Część 1. Wprowadzenie do badań

Rozdział 1. Działalność badawcza człowieka a nauka

- Dane w przykładzie z liczbą urodzeń zostały uaktualnione, aby wzmocnić ten przykład zjawiska społecznego jako czegoś odrębnego od zjawisk jednostkowych.
- Ogólnie rozszerzyłem i zaktualizowałem przykłady.
- Dodałem więcej zadań i ćwiczeń praktycznych, żeby dać lepszy wyraz szczególnej orientacji książki.

Rozdział 2. Paradygmaty, teoria i badania społeczne

- Rozszerzyłem charakterystykę postmodernizmu i nauki.
- Powiązałem paradygmaty feministyczne z kwestiami ochrony środowiska.
- Dodatek w postaci omówienia eksperymentów Sherifa jest ilustracją społecznego tworzenia rzeczywistości.

Rozdział 3. Etyka i polityka w badaniach społecznych

- Dodałem odesłania do stron internetowych kodeksów etyki zawodowej.
- Zastąpiłem Projekt Kamelot podrozdziałem o badaniach z zakresu polityki sek-

sualności, aby uaktualnić rozważania nad problemami etycznymi.

- Dodałem uwagi o socjologach publicznych, szczególnie istotne ze względu na praktyczną i stosowaną orientację książki.

Część 2. Struktura procesu badawczego

Rozdział 4. Plan badań

- Rozbudowałem i ująłem bardziej przejrzysto omówienie jednostek analizy.
- Rozbudowałem i ująłem bardziej przejrzysto rozważania nad redukcjonizmem.
- Dodałem omówienie socjobiologii.
- Dodałem podrozdział dotyczący interakcji społecznych jako rodzaju jednostek analizy.

Rozdział 5. Konceptualizacja, operacjonalizacja i pomiar

- Zapropnowałem jaśniejszy wykład o wskaźnikach i wymiarach, z których rozróżnieniem studenci miewają kłopoty.
- Ten rozdział zawiera obecnie jakościowe przykłady konceptualizacji, aby studenci zdawali sobie sprawę, że ten fundamentalny problem nie ogranicza się bynajmniej do badań ilościowych.

Rozdział 6. Indeksy, skale i typologie

- Zaktualizowałem dane z GSS ilustrujące proces tworzenia skali Guttmana.
- Wyjaśniłem dodatkowo różnice między indeksami a skalami.

Rozdział 7. Logika doboru próby

- Dane dotyczące przewidywanych wyników wyborów zostały zaktualizowane.
- Dodałem omówienie korekty dla skończonej populacji, w tym również analizę sprzecznego z intuicją faktu, że współczynnik doboru próby w tym wypadku nie ma znaczenia.
- Dodałem eksperyment z doбором próby za pomocą list mailingowych.

Część 3. Typy obserwacji

Rozdział 8. Eksperyment

- Dodałem nowe przykłady.
- Dodałem nowy podrozdział „Eksperymenty z wykorzystaniem Internetu”, aby ułatwić

* Dodatkowe materiały do tej książki (w języku angielskim) można znaleźć na stronie www.wadsworth.com/sociology (przyp. red.).

studentom bycie na bieżąco z rozwijającą się technologią, którą można wykorzystywać podczas prowadzenia eksperymentów.

- Uporządkowałem rysunek 8.4; jest on teraz jaśniejszy.

Rozdział 9. Badania sondażowe

- Rozszerzyłem i uporządkowałem odwołania do GSS.
- Rozbudowałem podrozdział poświęcony analizie wtórnej wraz z przykładem wykorzystania GSS on-line.
- Wprowadziłem pojęcie *metaanaliza*.

Rozdział 10. Jakościowe badania terenowe

- Różnorodność orientacji w zakresie badań terenowych ilustruje obecnie wiele nowych przykładów.
- Pojawia się nowa ramka „Wstępny dyalemat”, dotycząca obserwacji różnych rzeczy w taki sposób, aby nie wywierać na nie wpływu.
- Rozbudowałem listę lektur dodatkowych.
- W rozważaniach nad możliwością zmian zachowania badanych, kiedy wiedzą oni, że są przedmiotem badania, wprowadziłem termin *reaktywność*.

Rozdział 11. Badania niereaktywne

- W całym rozdziale pojawiają się nowe przykłady, zarówno ilościowe, jak i jakościowe.
- W omówieniu *analiz historycznych i porównawczych* posługuję się tym właśnie, bardziej powszechnie stosowanym, terminem zamiast używanego poprzednio pojęcia.

Rozdział 12. Badania ewaluacyjne

- Posługuję się teraz w tym rozdziale przykładem oper mydlanych w Etiopii, aby zilustrować rolę badania ewaluacyjnego. (Kiedy nad tym pracowałem, specjalnie pojechałem do Etiopii.)
- Dane dotyczące prewencji i kary śmierci Bailey’a zostały zaktualizowane.
- Wprowadziłem rozróżnienie kilku typów ewaluacji.

Część 4. Analiza danych

Rozdział 13. Analiza danych jakościowych

- Ten rozdział zebrał pozytywne recenzje od nauczycieli wykładających ten przed-

miot, zostawiłem go więc w zasadzie bez zmian, poza dodatkiem w postaci nowego zadania domowego.

Rozdział 14. Analiza danych ilościowych

- Dane w przykładach analiz zostały uaktualnione.
- Nowy podrozdział zatytułowany „Diagnostyka socjologiczna” pokazuje zastosowanie logiki badania społecznego do konkretnych problemów społecznych.
- Rozbudowałem rozważania nad dyskryminacją zarobkową kobiet i zmieniłem ich strukturę.

Rozdział 15. Badania społeczne – jak o nich czytać, jak o nich pisać

- Ten nowy rozdział ma służyć studentom pomocą w czytaniu literatury socjologicznej i pisaniu raportów z badań. Szczególnie dużo miejsca poświęcam wykorzystaniu Internetu jako źródła, którego należy używać rozważnie.

Podziękowania

Nie jestem w stanie podziękować należycie wszystkim ludziom, którzy wpłynęli na kształt tej książki. Mój poprzedni tekst metodologiczny, *Survey Research Methods*, zadedykowałem Samuelowi Stoufferowi, Paulowi Lazarsfeldowi i Charlesowi Glockowi. Po raz kolejny pragnąłbym wyrazić im swoją wdzięczność.

Wielu kolegów pomogło mi przetrwać dziesięć wydań *Badania społecznych w praktyce* i pierwsze dwa wydania *Podstaw badań społecznych*. W tym miejscu chciałbym przede wszystkim podziękować nauczycielom akademickim, którzy przejrzeni projekt tego wydania *Podstaw* i przekazali mi wiele pomocnych uwag. Są to:

Melanie Arthur, Portland State University
C. Neil Bull, University of Missouri-Kansas City
Karen Campbell, Vanderbilt University
Susan Haire, University of Georgia
Robert Kleidman, Cleveland State University

Enrique Pumar, William Patterson University
Thankam Sunil, University of Texas at San
Antonio

Z biegiem lat coraz większe wrażenie wywiera na mnie waga roli wydawcy w przypadku książek takich jak ta. Od 1973 roku współpracowałem w wydawnictwie Wadsworth z wieloma redaktorami z działu socjologii, co wymagało mniej więcej takiego samego poziomu dopasowania charakterów, jak w wielu kolejnych małżeństwach. Na szczęście to wydanie książki bardzo skorzystało na mojej współpracy z Bobem Jucha, Jay Whitney i Julie Sakaue. Być może trzeba być autorem podręcznika, aby docenić, ile wnosi redaktor do doświadczenia pisania i publikowania, chciałbym jednak donieść, że osobiście zostałem obdarzony błogosławieństwem wspianych partnerów.

Z mojego doświadczenia wynika, że edytorzy są często cichymi bohaterami procesu wydawniczego. Miałem szczęście i przyjemność pracować przez wiele lat – i książek – z jednym z najlepszych z nich, Molly Roth. Poza wieloma innymi talentami Molly ma niespotykaną umiejętność słuchania tego, co próbuję powiedzieć, i znalezienia sposobów, aby również inni to usłyszeli. Współpraca Molly

z Gregiem Hubitem w Bookworks to coś zupełnie wyjątkowego w świecie wydawniczym i nie chciałbym nigdy przygotowywać bez nich żadnego większego tekstu.

Przy okazji tego wydania książki możesz poznać młodą socjolog, o której usłyszysz jeszcze w przyszłości – Sandrine Zerbib. Sandrine, która kończy właśnie doktorat w University of California w Irvine, jest pierwszorzędnym metodologiem i naukowcem pracującym zarówno po jakościowej, jak i ilościowej stronie barykady. Jest szczególnie wyczulona na perspektywę feministyczną, przy czym jej kobiece doświadczenie wnosi nowe spojrzenie do naszych wspólnych zainteresowań metodologicznych. Wysiłek Sandrine jest szczególnie widoczny w rozdziałach 10 i 13, ale wpłynęła ona także na kształt innych części książki. Z nadzieją oczekuję dalszego ciągu naszej współpracy.

Dedykuję tę książkę mojej wnuczce, Evelyn Fay Babbie, która urodziła się, gdy robiliśmy korektę drugiego wydania, i mojemu wnukowi, Henry'emu Robertowi Babbie, który urodził się podczas korekty trzeciego wydania. Bardzo zależy mi na tym, aby dorastali w bardziej ludzkim i sprawiedliwym świecie niż ten, w którym się narodzili.